

WAR AND PEACE - THE NEW WORLD DISORDER AND CAUCASIA *

Dr. Emine Gürsoy-NASKALI**

Mehmet Tütüncü'nün neşrettiği bu kitap, özgün çalışmalar içeren nitelikli bir yayın ve Kafkasya konusuna özgün bir katkıdır. Kitabın başlığını okur okumaz bir dizi çağırışım sizi günümüz Kafkasya'sının genel manzarasıyla hemen tanıştıveriyor. *Caucasus: War and Peace*: Kafkaslarda hep bir çalkantı, hep bir barut kokusu, sonu gelmeyen çatışmalar ve savaş. Barış ise - uzak mı yakın mı - mesafesi pek belli olmayan bir ümit. Eskiden *Harp ve Sulh* diye dilimize aktarılan, bugün *Savaş ve Barış* olarak çevrilen Rus yazarı Tolstoy'un bu romanı haliyle Rusya'yı sahneye yerleştiriyor ve size hemen Tolstoy'un bir başka romanını hatırlatıyor: *The Cossacks*. 1990'lı yıllara gelinene kadar bu romanı acaba kaç kişi Rusların Kafkasları işgalinin ve kolonizasyonunun bir belgeseli olarak değerlendirmiş ve bu gözle okumuştur?¹ (*The Cossacks*, Çeçenistan'daki günümüz olaylarına uyarlanmış bir yorumla yakın zamanda Rusya'da bir filme dönüştürüldü; *Savaş ve Barış*'ın birkaç filmi var; zaten gerçek savaşları da televizyon ekranlarında yaşama sürecine girdik.)

Kitabın alt başlığı *The New World Disorder and Caucasia* ("Yeni Dünya Düzensizliği ve Kafkaslar"), Mehmet Binay'ın kitapta yer alan yazısının başlığını yansıtıyor. 1990'da Sovyetlerin dağılmasıyla politik terminolojiye "yeni dünya düzeni" gibi bir terim sunuldu. Mehmet Tütüncü'nün neşrettiği bu kitap, hep telaffuz edilen ancak nasıl bir düzen olduğu, hangi dengeler üzerinde durduğu tam da bilinemeyen yeni düzeni araştırıyor, yeni oluşan dengeleri gözden geçiriyor. Söz konusu oluşum belki düzenden çok - en azından Kafkaslar için - düzensizlik anlamını taşımaktadır. ("Yeni dünya düzensizliği" kavramını da politik terminolojiye terim olarak eklemek gerekir.) Başlık, Kafkasların bu yönünü de bir kelimeyle açığa vuruyor.

Mehmet Tütüncü tarafından neşredilen *Caucasus: War and Peace - The New World Disorder and Caucasia* ("Kafkaslar: Savaş ve Barış - Yeni Dünya Düzensizliği ve Kafkaslar") başlıklı kitapta yer alan yazılar, Kafkaslar üzerinde uzman araştırmacılar veya sahayı çok iyi tanıyan ve birinci elden izlenimlerini

* Mehmet Tütüncü (ed.), *Caucasus: War and Peace - The New World Disorder and Caucasia*, SOTA, Haarlem, Netherlands, 1998. ISBN 90.901125-5.

** Marmara Üniversitesi, Kafkas Dilleri ve Kültürleri Bölüm Başkanı.

¹ Bkz. Emine Gürsoy-Naskali, "Isolationism from a Turkish Point of View", *The Transatlantic Alliance on the Eve of the New Millenium*, ed. S. Trifunovska, Kluwer Law International, Netherlands 1996, p. 155-160.

aktaran yazarlar tarafından kaleme alınmış. Araştırmaların sunduğu bilgiler, yorumlar ve teklifler açısından bu derleme, Kafkaslar ve Kafkasya bağlantılı politikalarla ilgilenen herkesin mutlaka görmesi gereken bir kitap. Rusya Federasyonu, Kafkasya için "arka bahçe"mi diyorsa bu arka bahçenin bizim hudutlarımıza bitişik olduğunu haritayı açarak gösterebiliriz. Bitişik olmaktan öte Kafkasya bizi bir çok yönüyle çok yakından ilgilendiren bir bölge.

Bu arada, Kafkasya üzerine başka yayınları da belirtebiliriz: 1990 sonrasında The Society for Central Asian Studies, Marie Broxup başkanlığında Londra'da bir seminer tertiplemiş ve belki Kafkasya'yı problemleriyle ele alan ilk toplantıyı gerçekleştirmişti. Bu toplantıda sunulan bildiriler daha sonra *The North Caucasus Barrier, The Russian Advance towards the Muslim World* başlığı ile Marie Bennigsen imzasıyla (Hurst & Company, London 1992) neşredildi.

Kafkasya konusunda elime geçen son kitap, Moskova'da özenle hazırlanmış, baskısı fevkalade bir yayın, Şeyh Şamil ve ailesinin hayatı hakkında bir çok resim ile zenginleştirilmiş özel bir ansiklopedi: *Şamil' - İlyustrirovannaya Entsiklopediya*, (baş redaktör: fi. M. Kaziev, diğer redaktörler: R. G. Abdulatipov, R. G. Gamzatov, D. D. Vasilev, D. M. Magomedov, R. M. Magomedov, V. A. Mihaylov), Eho Kavkaza, Moskova 1997.

Bundan başka, *Caucasus and an Unholy Alliance*, neşreden: Antero Leitzinger, Kirja-Leitzinger (Leitzinger Books), Vantaa (Finland) 1997; *Contested Borders in the Caucasus*, neşreden: Bruno Coppieters, VUB University Press, Brussels 1996; Suzanne Goldenberg, *Pride of Small Nations, The Caucasus and Post Soviet Disorder*, Zed Books, London & New Jersey 1994; Moshe Gammer, *Muslim Resistance to the Tsar. Shamil and the Conquest of Chechnia and Dagestan*, London 1994 Kafkaslarla ilgilenenlere tavsiye edilecek diğer çalışmalardır.

Kitap dört bölüme ayrılmış. Birinci bölüm Karabağ başlığını taşıyor ve dört yazı içeriyor:

1. Alan F. Fogelquist, "Assessing the Origins of the Karabakh Conflict" ("Karabağ çatışmasının kökenleri üzerine")
2. Charles Van Der Leeuw, "Armenian Terrorism and its Role in the War over Upper-Karabakh" ("Ermeni terörizmi ve Dağlık Karabağ'daki savaş üzerindeki etkisi")
3. Jeyhun Mollazade, "The Legal Aspects of the Karabagh Conflict" (Karabağ meselesinin hukukî yönleri")
4. Leyla Yunusova, "Women and War" ("Kadınlar ve Savaş")

İkinci bölüm Çeçenistan'a ayrılmış ve dört başlık ihtiva ediyor:

1. "Chechen National Anthem" ("Çeçen Milli Marşı")

2. Mehmet Binay, "The New World Disorder in Transcaucasia" ("Kafkaslarda yeni dünya düzensizliği")

3. Moshe Gammer, "The Russo-Chechen Conflict in Historical Perspective" ("Rus Çeçen çatışmasının tarihçesi")

4. C. Cem Oğuz, "The Relations Between Chechnya and Russia since the Election of A. Maskhadov (January-May 1997)" ("A. Maskhadov'un seçilmesinden sonra Çeçen Rus ilişkileri (Ocak-Mayıs 1997)")

Üçüncü bölümde Abhazya gele alınıyor:

1. Viaçeslav A. Chirikba, "Georgian-Abhazian Conflict and its Aftermath" ("Gürcü-Abhaz çatışması ve sonrası")

2. Paul B. Henze, "Abhazia Diary 1997" ("Abhazya günlüğü 1997")

3. Paul B. Henze, "Attachment: October 1992 Appraisal - An Informal Assessment of the Abkhaz Problem" ("Ek: Ekim 1992 değerlendirmesi - Abhaz sorununun bir değerlendirmesi")

4. George Hewitt, "The Role of Scholars in the Abkhazians' Loss of Trust in the Georgians and How to Remedy the Situation" (Abhazların Gürcülere olan güveni kaybetmesinde bilim adamlarının rolü ve durumu düzeltmenin çareleri")

5. Ethnic Minorities in Georgia, "Georgian Parliamentary Committee on Human Rights and Ethnic Minorities of Georgia" (Gürcistan'daki etnik azınlıklar, "Gürcü Parlamenter Komitesinin Gürcistan'da insan hakları ve etnik azınlık hakkındaki raporu")

Dördüncü bölümde Kafkasları ilgilendiren genel yorumlar, gözlemler yer almaktadır:

1. Robert M. Cutler, "U.S. Interests and "Cooperative Security" in Abhazia and Karabakh: Engagement versus Commitment?" ("Abhazya ve Karabağ'da Amerikan çıkarları ve "toplu güvenlik" meselesi": ilgilenmenin ölçüsü)

2. Rauf A. Huseynov, "Ethnic Situation in the Caucasus" ("Kafkaslardaki etnik durum")

3. Helen Krag & Lars Funch, "Transition to What? Obstacles to Lasting Peace in the Caucasus" ("Neye geçiş? Kafkaslarda sürekli barışa engeller")

4. Charles van der Leeuw, "Oil Interests as the Caucasian Conflicts' True Face Behind Ethnic Smoke-screens" ("Kafkaslardaki çatışmanın gerçek sebepleri: Etnik gerekçe ve mazeretlerin arkasındaki gerçek yüz: Petrol çıkarları")

5. Mehmet Tütüncü, "The Caucasus Policy of Turkey (1990-1997): An Evaluation" ("Türkiye'nin Kafkas politikası (1990-1997): Bir değerlendirme")

6. Levon Urushadze, "The Role of Russia in Ethnic Conflicts in the Caucasus" ("Kafkaslardaki etnik çatışmalarda Rusya'nın rolü")

7. Nesrin Sariahmetoğlu, "Dağlık Karabağ Olaylarının Perde Arkası"

8. Tomas Goltz, "Cigars as Bribes: The Confessions of a War-zone Stoggie Smoker" ("Rüşvet olarak püro: Ateş hattında püro tütüren bir adamın itirafları")

Bu yazılarda Dağlık Karabağ sorunu ile karşı karşıya gelen Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki savaş, Abhaz - Gürcü çatışması, Çeçen - Rus savaşı incelenerek bu çatışmaların kökenleri ve sebepleri araştırılmaktadır. Uluslararası kuruluşların ve medyanın bu çatışmalardaki rolü irdelenmektedir. 100.000'den fazla kişinin hayatını kaybettiği ve milyonlarca insanın mülteci konumuna düştüğü bu çatışmalarda kadınların ve çocukların durumu gözden geçirilmekte ve bölgeye istikrar getirecek yöntemler teklif edilmektedir.

Kaf dağı nerededir? Kafkaslardadır. Kaf dağı nedir? Masallara göre, ulaşılmaz, erişilmez, aşılmaz, sihirli sözleri bilmiyorsanız, muammayı çözecek yeteneğe sahip değilseniz gidip de dönülemeyen bir diyardır, tehlikeleri olduğu kadar tahayyül edilemeyen güzellikleri de saklayan bir ülkedir. Masal diliyle söylenmiş bu sözleri güç politikasına tercüme ettiğinizde *Caucasus: War and Peace*'in içeriği ile karşılaşsınız. Konuyla ilgilenenlerin bu çalışmaya baş vurmasını önemle tavsiye ederim.

Kitabı alış veriş yaptığımız her kitapçıda bulamayabilirsiniz, temin adresi: PO BOX 9642, 2003 LP Haarlem, Netherlands. tel./faks: + 31 23 529 28 83; veya, SOTA yayınları: email: <sota@euronet.nl>, <sota@turkiye.net>.